

KULTŪRA

MENAS LITERATŪRA MOKSLAS

Gero žmogaus pagirios

Šio sekmadienio rytą pradėjau nuo apsilankymo Okupacijos ir laisvės kovų muziejuje buvusiuose KGB rūmuose; apžiūrėjau ekspozicijas, skirtas partizaniniam karui ir tremtims, o paskui nusileidau į rūsius, kuriuose buvo įrengtos kameros – boksai, karceriai, kankinimų kameros, pasivaikščiojimo kiemeliai ir mirties nuosprendžio vykdymo patalpa.

Laikas tarsi ištirpo, ir paskui net nesusivokiau, kad gatvėj einu per raudoną šviesą... Visa laimė, sekmadienis, eismas Gedimino prospekte nedidelis. Du policininkai, stovintys prie perėjos, atrodė draugiški ir nesiruošę bausti.

Nesakysiu nieko. Nes nieko sakyti nesinori. Tik tiek, kad tuos rūsius reikia pamatyti kiekvienam. Ypač manančiam, kad sovietizmas turėjo „žmogišką“ veidą. O žmonės su komunistų partijos biuleteniais „ir tada dirbo Lietuvai“ – darė kažką neva gero...

Ar tikrai?.. Muziejaus stende aiškiai parašyta – represinės struktūros savo juodą darbą atliko, bendradarbiaudamos ne su kuo kitu, o su Lietuvos komunistų partija. Vadovaudamosi ne ko nors kito, o šios partijos įsakymais ir nutarimais.

Kas nors gali sakyti – na, bet eiliniai komunistai nieko nežinojo apie represijas... kuo čia jie dėti... paprasti žmogeliai...

Gal ir nežinojo, bet nežinojimas nuo atsakomybės neatleidžia. Ir tie žmonės, kurie „ir tada dirbo Lietuvai“, turėtų tai žinoti. Ir suvokti, kad yra atsakingi. Taip pat tai turėtų suvokti ir jų elektoratas – buvę kolchozų baudžiauninkai, kuriems vis atrodo, kad jų pirminykas – geras žmogus, tam davė bulvių maišelį, anam ranką paspaudė, o trečią iki miestelio pavėžėjo.

Bet geras žmogus, kaip sakoma, ne profesija. Jeigu geras žmogus tarnauja blogiui, sistemai, kuri ištisus dešimtmečius prievartavo, engė ir niekino žmogaus orumą, – tokio žmogaus gerumas yra labai abejotinas.

Tai pagaliau joks gerumas, tai – konformizmas, prisitaikymas, kailio išvertimas. Ir vargas Lietuvai ir visiems mums, jeigu mes ir toliau priimsime tokį buvusių kolchozo pirmininkų ar vykdomojo komiteto sekretorių „gerumą“. Lyg būtume kokie pastumdėliai ir vergai, nusipelnantys tik gero pono patapšnojimo per sprandą, bet nesugebantys patys susitvarkyti savo gyvenimo. „Tauta paskendusi kraujuose, ašarose, juodoje neviltyje, tik samagone tarytum atrado savo paguodą ir laikiną nusiramimą. Kiek idiotų, kriminalistų, išsigimėlių, išekvotojų, prostitučių ir bukapročių atneš šitie prakeikti metai Lietuvai!“ – štai taip dar niūriais 1949-aisiais, baimindamasis dėl Lietuvos ateities, savo „Dienoraštyje“ rašė Lionginas Baliukevičius-Dzūkias.

Sakyčiau, tiksliai įspėjo. Prakeikti sovietmečio dešimtmečiai nualino ir išdegino tai, ką galima vadinti žmogaus orumu, savigarbą, protu, nuovoka, empatija.

Ne man teisti ir smerkti žmones, kurie „ir tada dirbo Lietuvai“. Ir dabar „dirba“, skambiai tai deklaruodami, nors geriau jau turėtų sąžinės ir užleistų vietą tiems, kurie dirba iš tiesų, be skambių deklaracijų. Deja, sąžinė, regis, jų senokai nebegraužia, užtat ir dabar ramiai užsiperka vyno, norėdami atšvęsti pergalę – nusunkus nemažai mokesčių mokėtojų pinigų buvusios LKP „bebrų“ reanimacijai.

Nekantriai laukiu dienos, kada jiems prasidės pagirios.

Renata Šerelytė

Pro pavasarį

*Pro pavasarį skrenda plaštakė.
Žilas jautis atstato ragus.
Juokias tas, kuris džiaugsmą pasakė,
Tas žmogus.*

*Vėjo srovės, pasaulį suvėlę,
Nuriedėjo toli,
Ir sprogdina pakalnėje smėlį
Atgimimai žali.*

*Ir pro juodą, pro žalsvą, pro žalią
Iš auksinių, gaisrinių žinių
Man nusitėškė mirgantis kelias
Ametisto vilnių.*

*Į pavasarį šliaužia gyvatė.
Auką apjuosia vingis staigus.
Juokias tas, kurs gyvatę pamatė,
Tas žmogus.*

Henrikas Radauskas

Spaudos, radijo ir televizijos rėmimo fondas 2018 m. suteikė 10 000 Eur paramą šeštadieniniam „Draugo“ priedui „Kultūra“, projektui „Lietuvos kultūros sklaida ir kultūros paveldo išsaugojimas bei lietuvių puoselėjimas pasaulyje“

Šio šeštadienio Kultūros turinys

1-as psl. Renata Šerelytė. Gero žmogaus pagirios • **2-as psl.** Leonas Peleckis-Kaktavičius. Du atradimai • **4-as psl.** Laimutė Vasiliauskaitė-Rožukienė. Apie „Marčią“ – kitaip/ Laimutė Vasiliauskaitė-Rožukienė. Ukrainos „arlekinai“ mėnesį svečiavosi Lietuvoje • **5-as psl.** Ieva Marija Mendeikaitė. Rudens knygų rekomendacijos • **6-as psl.** Algis Vaškevičius. „Kaunas Photo“ vėl pateikė malonių ir labai netikėtų atradimų • **7-as psl.** Astrida Petraitytė. Ar praplės biurokratų akiratį lituanistikos derlius? • **8-as psl.** Romualdas Kriaučiūnas. Turime „Durnių laivą“ ne tik Lietuvoje, bet ir Amerikoje/ Kultūros kronika

Kitame numeryje: Vijolė Arbas. Kalifornijos svajonės • Kalba ir kalbininkai regionų kalendoriuose

RAŠYTOJO UŽRAŠAI

DU ATRADIMAI

Nijolė ir Arnoldas Voketaičiai.

Nuotraukos iš Leono Peleckio-Kaktavičiaus asmeninio archyvo

Leonas Peleckis-Kaktavičius

Dar ne taip seniai Arnoldo ir Nijolės Voketaičių vardai buvo žinomi tik plačiajame pasaulyje, o ne Lietuvoje. Žymiausiuose Amerikos žemyno operos teatruose sukūręs apie 170 vaidmenų, bosas baritonas Arnoldas Voketaitis išsiskiria ne tik ypatingo grožio balsu, bet ir pavarde, kurios nė už ką nesutiko trumpinti ar keisti, nors ją ištarti anglakalbiams ne taip paprasta. Dainininko žmona Nijolė trejetą dešimtmečių buvo viena žinomiausių JAV manekenių, aukščiausios mados modelis. Mums ji svarbi ir kaip Vinco Kudirkos bei Maironio atžala.

2009-ųjų vasarą Voketaičiai pirmą ir kol kas vienintelį kartą lankėsi Lietuvoje. Buvo ypatinga proga: LR Prezidentas Valdas Adamkus A. Voketaitį apdovanojo Lietuvos didžiojo kunigaikščio Gedimino ordino Komandoro kryžiumi. Tėvų ir protėvių žemėje aplankė Kryžių kalną, Vilniaus, Kauno įžomybes, Suvalkiją, iš kurios kilę tėvai praėjusio šimtmečio pradžioje atsidūrė Amerikoje, Lietuvos muzikos ir teatro akademijai padovanojo 116 operų klavyrų, skirtų operinio meno aukštumų siekiantiems jauniems dainininkams.

Kai Arnoldas dar nebuvo baigęs aktyvios muzikinės karjeros, lankantis JAV, keletą dienų teko praleisti Voketaičių draugėje. Buvau pirmasis tautietis, turėjęs tokią galimybę. Tą laimingą atsitiktinumą priimu kaip atradimą, kuriuo privalau pasidalinti. Jūsų dėmesiui tai, kas liko užrašų knygelėje ir diktofono juostelėje, taipogi kelios tuos susitikimus primenančios nuotraukos.

Atradimas pirmasis: LYRINIS BOSAS

Arnoldo šiltą, gilaus rezonanso balsą ir aukštą, imponantišką povyzą pažįsta visas pasaulis. Nepatikėsite: jis nė nesiruošė tapti dainininku, su muzika neturėjo nieko bendro. Nebent tiek, kad privačiai mokėsi groti trimitu. O universitete baigė verslo administravimą.

– Paskui mane paėmė į kariuomenę. O ten netikėtai laimėjau talentų konkursą, – pasakoja Arnoldas, ne iš blogos valios įterpdamas vieną kitą ang-

lišką žodį. Padėtį gelbsti N. Voketaitienė. – Dar vėliau laimėjau visos Amerikos konkurse. Štai tuomet ir pasiūlė tapti Amerikos kariuomenės klasikinės muzikos solistu.

Kaip JAV armijos orkestro solistas Washingtono A. Voketaitis dažnai dalyvaudavo įvairiuose priėmimuose, taip pat ir Baltuosiuose rūmuose. Yra ne sykį dainavęs prezidentams Dwight Eisenhower, Andrew Johnson, generolui Teilor.

Tačiau tikroji A. Voketaičio dainininko karjera prasidėjo, jam laimėjus Arthur Godfrey talentų ieškotojų konkursą televizijoje. Tai buvo tautinis visos valstybės konkursas. Laimėtoji televizijos stotis pasiūlė kontraktą. O paskui buvo dramos studijos.

Dainuojantį per televiziją Arnoldą netruko išgirsti žinomas muzikos agentas. Jis sudarė galimybes perklausai New Yorke – pakvietė jaunąjį bosą baritoną išbandyti balsą New Yorko miesto operoje.

1958 m. A. Voketaitis debiutavo New Yorko operoje. Richard Strauss operos „Tylioji moteris“ premjerą prisimena iki šiol.

J. Rudel, tada naujai paskirtas operos direktoriumi, iškart suvokė, koks svarbus ir potencialiai naudingas jo trupei A. Voketaitis. Be savo tvirto šešių pėdų ir trijų colių sudėjimo jis galėjo pasigirti tikrai kantatiniu bosu, balsu, turinčiu aukštąją skalę – tai leido jam atlikti vaidmenis, kurie paprastai skirti baritonui.

Kadangi Arnoldas turėjo tokius puikius vokaliinius, dramatinis ir fizinius duomenis, netrukus jį ėmė grobstyti kitų operų kolektyvai, simfoniniai orkestrai, žymūs dirigentai.

– Po to Arnoldas absoliučiai visur dainavo, – pažymi N. Voketaitienė. – Labai daug originalių premjerų buvo. Ir beveik visur – pagrindiniai vaidmenys. Dainuodavo, tiesa, vieną kitą ir mažesni, tačiau Arnoldo statusas – pagrindinis solistas.

Operoje A. Voketaičiui vienodai gerai sekasi ir komiški, ir tragiški vaidmenys. Jis – ir Dulkamaras „Meilės gėrime“, ir Figaro „Figaro vedybose“, ir Don Bazilijus „Sevilijos kirpėjuje“, jis toks pat vykęs kaltės prislėgtas Borisas Godunovas, šėtoniškas Mefistofelis arba Liūdnojo vaizdo riteris Don Kichotas.

Pastarasis – vienas didžiausių Arnoldo operinių pasiekimų. Mexico mieste A. Voketaitis įgyvendino savo gyvenimo svajonę – atliko pagrindinį vaidmenį

J. Massenet operoje „Don Kichotas“.

Arnoldui tai labai malonūs prisiminimai:

– Tai buvo nepaprastai didelis dvasinis pasitenkinimas. Svajonę padėjo įgyvendinti Meksikos nacionalinė opera „Bellas Artes“. Jau prieš tai ten daug kartų buvau dainavęs, kai sykį manęs paklausė: „Ką tu dar norėtum dainuoti?“ Aš gal kiek juokais, nieko nesitikėdamas, pasakiau: „Don Kichotą“. Kitą dieną man pasiūlė šį vaidmenį.

Arnoldas žinojo, kad tai labai sunkus vaidmuo – beveik visą laiką scenoje. Dėl ko jo siekė? „Todėl, kad vaidmuo apima absoliučiai visas emocines išraiškas – nuo džiaugsmo iki liūdesio, melancholijos, viską, ką besugalvoji. Ir ypač gera mirties scena. O aš mėgstu ne tokius vaidmenis, kur gali išsirekti, o kur gali „į charakterį dantis suleisti“.

Suskamba A. Voketaičio bosas. Kiek neįprasta ši garsų dainininką regėti ne scenoje, o šalia savęs. „Jis ne tik nepaprastas dainininkas, jis ir ne mažiau talentingas artistas“, – prisimenu garsaus muzikos kritiko John von Rhein žodžius, perskaitytus „Chicago Tribune“, kuriuos pakomentuoja Nijolė: „Jis ne iš tų, kurie stovi ir dainuoja.“ Beje, ir be komentarų viskas aišku. Įspūdis nepakartojamas. Be to, puikus Arnoldo balso tembras, tikras malonumas jo klausytis.

„Don Kichoto“ pasisekimas – nepaprastas. Operą buvo nutarta vežti į tarptautinį festivalį. Opera devintojo dešimtmečio pradžioje parodyta per televiziją visoje Meksikoje, Centrinėje ir Pietų Amerikoje. Toks didžiulis pasisekimas vienam kritikui priminė F. Šaliapiną, kuriam J. Massenet specialiai parašė šią operą.

– O dainuoti, – prisipažino Arnoldas, – buvo labai sunku: Mexico miestas yra aukštumoje, jo oras labai skystas. Be to, dainininkams džiovina gerklės sausas Meksikos oras...

Kokiose scenose dar teko dainuoti, kokias partijas?

– Begalė jų, – pažymėjo dainininkas. – Visuose pagrindiniuose Amerikos rūmuose ir beveik visose žinomiausiose Amerikos simfoninėse koncertinėse salėse.

Europoje jis sėkmingai debiutavo 1967 m. Barselonoje (Ispanija). Pastarasis debiutas Arnoldui labiausiai įsiminė įdomia pažintimi su Don Bartoko partiją dainavusiu Enriko Fisore. Neseniai abu jie vėl susitiko Venezueloje – toje pačioje operoje, tose pačiose partijose, abiems tai buvo didelis netikėtumas.

– „Po kepure“, – juokauja A. Voketaitis, – šimtas šešiasdešimt vaidmenų (dabar jau 170 – L.P.-K.). Nė lengva kažką išskirti, visi jie brangūs ir savi.

– Be to, dalyvauta daugelyje simfoninių koncertų, – priduria Nijolė, vaišindama prancūzišku vynu. – Arnoldas labai stiprus ir komedijoje, ir tragedijoje. Arnoldo balsas – lyrinis bosas, vienas iš retesnių. Dainuojantis bosas, ne lojantis, aksominis, jis neturi jokio „žvyro“ balse... Ir tokių bosų nėra daug. Mes esam pripratę prie labai „dengto“ balso, jis naudoja be „dengimo“. Jo balsui ypatingai tinka prancūziški vaidmenys. Ir jis juos mėgsta, nes turi nepaprastai gražią muzikinę liniją.

Įdomu stebėti, kaip Arnoldas reaguoja į Nijolės žodžius. Jis taip gražiai žiūri į ją, jog susidaro įspūdis, kad net negirdi, ką ji kalba. Jam, regis, tiesiog smagu žiūrėti į savo brangiausią žmogų, kuris daug metų šalia.

Bene didžiausią pasisekimą tarp komedijinių vaidmenų A. Voketaičiui pelnė Don Bazilijus – penkiasdešimt aštuonis kartus pasirodė įvairiuose Gioacchino Antonio Rossini „Sevilijos kirpėjo“ pastatymuose.

Brangus buvo kvietimas pasirodyti garsiajame Servantino festivalyje Mexico (Rokas „Fidelyje“) bei su Eduardo Matos diriguojamu Dallas simfoniniu orkestru.

Kritikai, atkreipdami dėmesį į Arnoldo vaidybinius sugebėjimus, pažymi: jis niekada neapibendrina savo interpretavimų. A. Voketaitis turi aišką charakterio koncepciją ir perteikia ją žiūrovui.

Peržvelgiant Arnoldo pasirodymus, jo svarbiausias ir ištikimiausias „impresarijus“ Nijolė siūlė atkreipti dėmesį į daugelį vaidmenų ir faktų. Nepaprastai turtinga A. Voketaičio kūrybinė biografija. Vien Čikagos lyrinėje operoje dainuota pen-

Nukelta į 3 psl.

Atkelta iš 2 psl.

kiolika sezonų. A. Voketaitis tarp solistų išsiskiria tiek savo nuostabiomis vokalinėmis galimybėmis, tiek dramatiiniu perteikimu.

Vartydamas senus ir naujesnius Amerikos laikraščius ir žurnalus, kuriuose minimos kūrybinės Arnoldo sėkmės, ne sykį užtikau pastebėjimus, panašius į štai šita, surastą „The New York Times“: „Toks atlikimas papuoštų bet kurį operos kolektyvą.“ Šių žodžių autorius Donald Henak – pagrindinis laikraščio kritikas.

Nelengva, kai tavo laikas paskirstytas tarp Čikagos, New Yorko, kitų Amerikos didmiesčių, kur tenka dainuoti, dėstyti vokalą, skaityti paskaitas apie dainuojančio aktoriaus meistriskumą ir grimą. „Aš pernelyg užimtas, kad turėčiau laiko nuobodžiauti“, – ne veltui juokauja Arnoldas.

Arnoldą labai domina Lietuva, viskas, kas susiję su jos šiandiena, domina ir jos garbinga praeitis, skaudžios nelaimės, lydėjusios tėvų žemę. Ryšių su giminėmis neturi, tačiau žino, kad jų giminė iš tėvo (ar tik ne kauniečio?) pusės buvo gan žinoma nepriklausomoje Lietuvoje, vienas jų – Algirdas Vokietaitis – net knygą yra

Arnoldas ir Nijolė Voketaičiai bei šio pasakojimo autorius (kairėje)

yra sudegę kaip meteorai. Senesniais laikais, kai traukiniais važinėdavo iš vieno krašto į kitą, suspėdavome ne tik vaidmenis išmokyti, bet ir pailsėti. O dabar tenka vieną dieną dainuoti ten, kitą – šen, – lėktuvai, greitis.

A. Voketaitis yra pasirodęs beveik visų didžiųjų ir regioninių operų trupėse JAV nuo San Francisco iki Miami, ir jo koncertinis repertuaras beveik toks pat platus. Na, o kokie greičiai supa dainininką, nesunku suprasti kad ir iš tokio pavyzdžio.

– Kai žinau, jog vakare spektaklis, kai aktyviai dainuoju, bandau kuo mažiau kalbėti ir per daug nelokalizuoju, balsą „sušildau“ tik prieš spektaklį. Mūsų disciplina skiriasi nuo Rytų tuo, kad mes negeriname. Ypač alkoholis džiovina balso stygas. Mes niekada nepuotaujam po spektaklio. Disciplina Vakaruose nepaprastai aukšta.

– Jūs jau kelis dešimtmečius scenoje, tačiau, kaip įtikinėja specialistai, balsas nepasikeitė. Kaip tai paaiš-

klausant Arnoldo, išiminė su koku rūpesčiu jis kalbėjo apie jaunus talentus, „dengiančius“ savo balsą. Jis niekada taip nedarė, todėl balso skambesys ir dabar visai kaip jauno žmogaus. Savo studentams dažnai apie tai kalba. Iš praktikos patyrė: jauni studentai labai nekantrūs, nori tuoj pat viską dainuoti, pasiklausę iš plokštelių tų, kurie jiems patinka, juos skuba imituoti. „Tai yra savižudybė“, – sako Arnoldas.

Nelengva, žinoma, derinti akademines pareigas su profesionaliomis, tačiau, atrodo, A. Voketaičiui tai pavyksta. Norėdamas išplėsti programą, Arnoldas stengiasi ne tik įtraukti į ją nepelnytai pamirštas operas, bet ir organizuoti kamerinių operų jaunųjų kompozitorių konkursus. Arnoldas mėgsta kartoti savo studentams: „Nebijokite būti ekspresyvūs. Režisieriai visada gali nuleisti vienu tonu žemyn, bet sunku padaryti priešingai...“

Vokalo profesorius A. Voketaitis nusistatęs prieš tai, kad į jaunas galvas būtų kemšamos iliuzijos. „Aš jiems patariu pasižiūrėti į save veidrodyje, – sako Arnoldas, – ir paklausti savęs: ar aš turiu gabumų, ar ne? Pasižiūrėkite į didžiuosius Amerikos balsus. Kiek iš jūsų taps jais? Reikia duoti jiems planą, jei jie ketina toliau dirbti. Jei per penkerius metus po ko-

Arnoldas Voketaitis (dešinėje), Leonas Peleckis-Kaktavičius ir į svečius užsukusi kolegė Birutė Briedienė

išleidęs, berods, nukreiptą prieš nacių. Mama Agota Pilvelytė kilusi nuo Marijampolės.

– Sentimentai Lietuvai – šimtaprocentiniai, – sako Arnoldas.

Mes jau geras pusdienis drauge, o klausimai Arnoldui dar vis nesibaigia. Jis nuramina, sakydamas, kad šią dieną yra paskyręs mums, „nors tai padaryti ir nebuvo lengva“.

– Arnoldai, kokie pagrindiniai jūsų kūrybiniai principai?

– Pirmiausia pasižiūriu, ar vaidmuo tikrai mano balso skalei. Kad nelįščiau ne į savo teritoriją... Jei esi sau per aukštas ar per žemas, – blogai. Visada pasitikrinu, kiek laiko turiu tarp vieno ir kito spektaklio. Man įdomūs vaidmenys, kai galima sukurti charakterį, kur gali vaidybą, emocijas sudėti. Deja, ne viską, ko norėtum, gali įgyvendinti. Kai tau duoda vaidmenį, kokio tu norėtum, būtinai gauni kažką „priedo“ – taip operos kompanijai geriau apsimoka. Ne visada gerai toks „paketas“. Todėl savo principus ne visada gali išlaikyti. Mažiau atspairiams pasitaiko ir tokių situacijų, kai tavo agentas, norėdamas gerai uždirbti, stumia į vaidmenį, kuris tau svetimas. Neretai taip sugadinamas norinčių daugiau uždirbti dainininkų balsas. Reikia labai apskaičiuoti savo jėgas. Nemažai dainininkų dėl šito

Seattle operai prirėkė Kapuletį (Charles Gounod operai „Romeo ir Džiuljeta“). Ji pasiuntė SOS signalą Arnoldui, ir jis paruošė vaidmenį greičiau nei per savaitę. Tuo pačiu laiku paruošė ir kitą naują vaidmenį – Petrovą retai statomoje S. Prokofjevo operoje „Lošėjas“. Tarp šių premjerų Arnoldui dar pavyko išsprauti B. Britten „War Requiem“, kuris taip pat naujas jo repertuare.

Kai girdi tai, atrodo viskas labai fantastiška. Tačiau rezultatas – ir dar koks! – yra, todėl belieka pasiteirauti Arnoldą, kokia gi jo dienotvarkė, kaip jam pavyksta viską suderinti, koks jo požiūris į saviruošą.

– Būtinai didžiulis susikaupimas, – sako dainininkas. – Eidamas gulti, paprastai pasiimu partitūrą į lovą ir laikau įjungtą pritildytą televizorių – kad prislopinčiau išorės garsus. Po to murmu žodžius ir muziką – vėl ir vėl, kol išmokstu. Nijolė jau seniai išmoko užmigti pagal tą murmėjimą, ji sako, kad tai jos lopšinė.

– Kadangi visa emocinė energija turi būti paruošta vakarui, Arnoldas bando ilgai iš ryto miegoti, – įsiterpia Nijolė. – Ir atsikėlęs nepradeda tuojau pat dainuoti. Jo balsas iš ryto „neveikia“, nelankstus. Tik gerokai po pietų pradeda balsą po truputį „judinti“.

Arnoldas priduria:

kintumėte?

– Ačiū Dievui, balsas nepasikeitė, bet... vis vien truputėlį keičiasi. Ne tai, kad žemėja, bet tamsesnę spalvą truputėlį įgauna, patvarumas mažėja. Bet tai natūralu. Todėl reikia labai atsargiai pasirinkti, kiek dainuoti.

Arnoldas dar papasakojo, kad karjeros pradžioje Broadway muzikluose galėjo dainuoti neįsąmoningai, o dabar taip darydamas jaustųsi bepročiu. Reikia žinoti, kiek reikia pailsėti! „Pavyzdžiui, jei dainuoji Wagner, būtina trijų dienų pertrauka, jei Donicetti – vienos dienos. Bet aš ir po Donicetti norėčiau turėti dviejų dienų pertrauką...“ – prisipažino dainininkas.

Tai, kad Arnoldas atidžiai sekė save, ir nulėmė jo vokalinį ilgaamžiškumą. Kas be ko, prie viso šito dar derėtų pridurti ir gerą fizinę formą bei... laimę.

– Žinau, jog jūs ne tik dainininkas.

– Na taip, De Paulo universitete dėstau vaidybinę techniką, esu operos teatro direktorius.

A. Voketaitis stato, režisuoja operas. Regis, taip atsitiko todėl, kad seniai turėjo vidinį poreikį dalintis savo patirtimi su jaunaisiais. Štai ir padarė vieną dieną lemtingą šuolį iš operos ir koncertų scenos į auditoriją. Besi-

ledžo baigimo nepadaro profesinės pažangos, tegul imasi kito darbo...”

Arnoldas įsitikinęs: jam reikalingas universitetas, reikalinga režisūra. Darbas nelengvas, tačiau ir atpildas nemenkas. „Tarsi savo kūdikį gimstant stebėtum... – sako. – Yra daug malonumo ir pasitenkinimo, bet ir daug skausmo...”

– Kas iš lietuvių dainininkų jums žinomi?

– Tarptautinėse muzikos enciklopedijose tik du lietuviai pažymėti: Vakarų Vokietijoje gyvenanti Lilija Šukytė ir aš. Su Lilija, kuri jau nebedainuoja, susipažinome lietuviškos operos dėka. Čikagos lietuviai buvo pakvietę sudainuoti J. Karnavičiaus „Gražinoje“.

Arnoldas turi ir didelę svajonę. Norėtų išmėginti, ar galėtų sudainuoti Čimarožą („Maestro di Capella“). Abejonės? „Vaidmuo labai aukštoj boso tectitūroj, be to – solistas drauge ir dirigentas...” Tačiau Arnoldas turi jau konkrečių idėjų, kaip įgyvendinti šį sumanymą.

Įžymusis lyrinis bosas įrašytas žinyuose „Kas yra kas Amerikoje“, „Kas yra kas operoje“, „Kas yra kas Pasaulyje?“, „Kas yra kas Pasaulio muzikoje?“

Pabaiga kitame numeryje

Apie „Marčią“ – kitaip

Pirmoji scena: Vingių šeimyna prieš permainas.

Laimutė Vasiliauskaitė-Rožukienė

Pažintis su premjera Valstybiniame Vilniaus Mažajame teatre

Kad Julija Žemaitė nebuvo bobutė su skara, demaskavo Aldona Ruseckaitė knygoje „Žemaitės paslaptis“ (ji padėjo, kad buvo pakviesta į spaudos konferenciją). A. Ruseckaitė kalbėjo, kad Žemaitė buvo drąsi moteris, tais laikais savo energija ir noru keisti pasaulį net pranokusi vyrus. Ji mėgo teatrą: mirus vyrui, pirmiausia nuvyko į Rygą pasižiūrėti tikro teatro. Parašiusi apsakymą, P. Višinskio reikalavo, kad kuo greičiau jį atspausdintų ir nuvežtų į kaimą paskaityt: kad žmonės atpažintų save ir kad keistųsi... Pardavusi ūkį po vyro mirties Žemaitė atvyko į Vilnių, aktyviai dalyvavo „Rūtos“ draugijoje, ateidavo pasižiūrėti spektaklių pagal savo kūrinius, o po jų užklysdavo į užkulisius, kad pagirtų (pvz., *tu gerai mergišių vaidinai*) ar „pataisytų“ aktorių: ją išvydę salėje aktoriai pasitempdavo...

Kokia aktuali Žemaitė šiems laikams, naujai atrado Vilniaus Mažasis teatras: režisierė Gabrielė Tuminaitytė, dramaturgė Paulina Pukytė, teatro menininkai – scenografas Vytautas Narbutas, kostiumų dailininkė Vilma Galeckaitė-Dabkienė ir aktorių komanda Eglė Gabrėnaitė, Gediminas Girdvainis, Indrė Patkauskaitė, Tomas Kliukas, Agnė Kiškytė, Tomas Stirna, Daumantas Ciunis, Rasa Jakučionytė, Vilija Ramanauskaitė, Jūratė Brogaitė.

Viskas prasidėjo nuo dar kartą perskaityto apsakymo „Marti“, kuris buvo privalomas mokykloje, kažkoks stereotipiškas ir kuris dar ir dabar tesukelia tokias asociacijas kaip *Vingių Jonas* – atseit – slunkius, tinginys ar *Katrė* – pajodžarga švaruolė, nutekinta, nutremta į nevalyvų Vingių ūkį. Visa tai labai lakoniška, tačiau ir kiek kitoniška, nes aktualu visiems laikams. Šiuo spektakliu jo kūrėjai bando atsakyti į klausimą, ar „tikrai šiuolaikinis moterų emancipaciją ir lygias galimybes šlovinantis pasaulis stipriai pasikeitė nuo Žemaitės aprašytojo“, suprasti XIX a. vedybų, šeimos, meilės ir laimės sampratas ir palyginti jas su šiuolaikinėmis.

Naujajame spektaklyje „Marti“ stereotipai išnyksta. Tragediją, o ne komediją pirmoje scenoje pranašauja kompozitoriaus Fausto Latėno kuriami garsai už trobesio sienų (griaustinio grumėjimas), į kurią vis sureaguoja Vingių šeimyna. Vingių Jonas – jaunuolis, užvertęs galvą aukštyn, sustingęs lyg koks narkomanas, tiesa, jis lėtapėdis, tačiau toks pats vaikas, kokių šiandien nemažai: užsitaręs savyje, viskam abejingas, mėgsta pamiegoti, nevalyvas, nerangus: sėda valgyt, o šaukšto nėra, po ilgų šliaužiojimų jį atradęs pirštais nuvalo ir srebja. *Taigi taigis* - jo „filosofiškas“ posakis, kurį jis temoka ištart, vis toks pats ir toks pats, keliantis viltį Katrei, tačiau Jonas jai nepadeda: nei padėti, nei užjausti jis nesugeba, nemoka... Kodėl jis toks? Ar vaikystės traumas (tėvų auklėjimas, aplinka, viską už jį nusprendžianti), ar kitkas tokiu jį padarė? Visa tai savo vaidmeniu bando atsakyti aktorius Tomas Kliukas.

Tėvas atstovauja patriarchatui (akt. G. Girdvainis), jis ir suplanavo, kaip išbristi iš skolų, tai jo

Laimutės Vasiliauskaitės-Rožukienės nuotraukos

idėja „ištekinti“ Joną, o jis pats geria ir gers, nes turi tam teisę, jo čia viskas ir jo žodis paskutinis. Jei nepatinka, gali nešdintis; žada močiaiai vožt į snukį, nesvarbu, kokią poniją (panašią į gariūnų turgaus primadona) ji bevaidintų. Aktorius G. Girdvainis prisipažino, kad kol kas sunku jam *plaukioti* šiame vaidmenyje, gal tiktų pagyventi su užribio žmonėmis, kad labiau pavyktų...

Po keturiasdešimt metų vaidinanti „Marčios“ spektaklyje Eglė Gabrėnaitė dėkinga režisierėi Gabrielėi, kad padėjo persikūnyti į Vingių močios vaidmenį – valdingą mamą, kuriai rūpi būti pirmąja moterimi šeimoje. Eglė sutiko vaidinti šį vaidmenį dėl šios puikios komandos. Jaunystėje, 1978 m., režisuojant Kazimierai Kymantaitei, ji vaidinusi Katrę.

Katrė (aktorė Indrė Patkauskaitė) – šiuolaikiškai atrodanti mergina, kuri jau subrendusi vedyboms, bet nenorinti tekėti į visai kitokią kultūrinę terpę; vėliau, tėvams prispyrus (*ten žemė gera, pievos, ir tau padėsim trobesius pakelt*) išteka, tačiau ji per daug naivi, nes tiki, kad kažką pakeis: *akmenukų pamėtės, kad per purvus nereiktų braidžiot*... Ji nė nesuvokia, kokie išbandymai jos laukia. O jos pasku-

Aktoriai Gediminas Girdvainis ir Eglė Gabrėnaitė (Vingiai)

tinis atsisveikinimas „*atleiskit*“ nėra sugniuždytos moters verkšlenimas, greičiau apgailestavimas, kad nesugebėjo pakelti viso to, pakeisti, kaip tikėjosi.

Kokia pavojinga Katrei ta aplinka, savo scenografija parodo ir dailininkas Vytautas Narbutas, kuris verčia ją eiti aukštakulniais per čia pat tiesiamas lentas. Šiaudų sietynas, pakeliamas virš galvos, namų, labiau primenančių svirną, aplinka. Lakoniška, taiklu, kaip ir pati Žemaitės kūryba.

Nesinorėjo iliustruoti Žemaitės kūrinys mini-mo purvo, rūsčios buities. Juolab kad pati autorė neraišė realistiškai, veikiau rinkosi hiperbolizaciją. Apsakyme metaforiškai kalbama apie tai, kas vyksta žmonių galvose. Problemos slypi žmogaus nuostatose, radikalume, nenorėjime suprasti kito, pokyčių baimėje. Tai ir yra toji baimė buitis, kuri slepia veikėjus, – taip spektaklį pristato rež. Gabrielė Tuminaitytė.

Spektaklio ištrauką mačiau prieš premjerą, per spaudos konferenciją. Reiktų pusmečio, kad spektaklis susigulėtų, manė jo kūrėjai. Spektaklis „Marti“ vis dar tik gimsta, bet gimsta *kitoks*. Labai šiuolaikiškas ir reikalingas. □

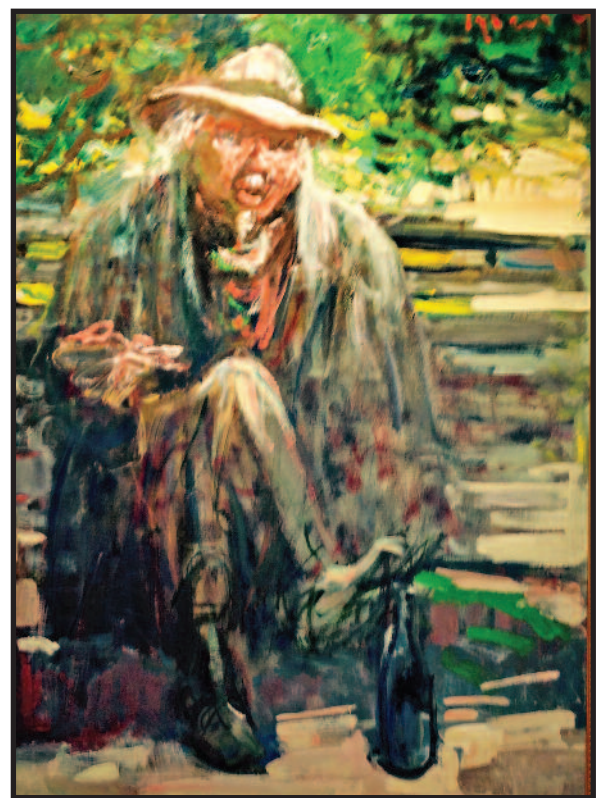
Ukrainos „arlekinai“ mėnesį svečiavosi Lietuvoje

Unikali Igor Gubskiy paroda „Arlekinų visuomenė“ Vilniuje

Laimutė Vasiliauskaitė-Rožukienė

Suspėjau pamatyti. Ši paroda Vilniuje buvo rodoma šiek tiek ilgiau nei dvi savaitės. Apie ją visai atsitiktinai išgirdau per Lietuvos TV, sudomino unikalus autorius, ekrane šmėkštelėję jo darbai: profesionalūs, lakoniškais štrichais pagauti charakteriai, ypač veidai, emociškai labai stiprūs, tarsi sušėmę savyje visas geriausias pasaulio tapybos tradicijas, saviti, nepaisant paveikslų personažų (daugiausia užribio asmenys, vadinamieji bomžai, elgetos), į kuriuos dažnai ir fotonuotraukose, ir paveiksluose skaudu žiūrėti, „grožio“. Tačiau čia kuriama nuotaika tokia, tarsi jie patys žiūrėtų į save kaip į savitą pasididžiavimo veidrodį: pvz., juk niekur nedingsi iš šio gyvenimo, kol jame gyveni, todėl turi džiaugtis tuo, kad gyveni, ir tuo, ką teturi. Kiekvienam leista pamatyti tai, ką jis mato: dailininkas sugeba subtiliai neišsakyti iki galo...

Personažai. Kažkas Gubskiy palygino su lietuviškuoju Sauka, mano nuomone, labai nevykęs palyginimas (nebent ne braižo, o lygio prasme), nes kuriama nuotaika (kartoju, nepaisant personažų „grožio“, yra graži, viltinga, kartais komiška, ironiškai graudi). Jo arlekinai nėra komedijų *dell'arte* personažai: jie turi perkeltinę prasmę, surankioti iš atskirų dalių pagal tai, kaip autorius mato pasaulį. Pvz., paveikslas „Kaimynas“ (bedantis karūnuotas bomžas su Napoleono kepure, pasiskolinta iš Francisco Goya) tikrai atrodo kaip karalius: ir jo fonas karališkos tapybos, glotnios tapybos manieros, ir jo charakteris: tokį jį matome ir daili-

Gubskiy Igor. Marionetė (Igra), 2000 m. pradžia, akrilas, kartonas

ninko akimis. Beje, šis paveikslas (kaina – trys tūkstančiai eurų) jau nupirktas. Be arlekinų, parodoje matėme ir balerinų, šventikų bei žydų paveikslų iš jų serijų darbų, keletas labai charakteringų (kontrastingų) moterų aktų.

Nukelta į 5 psl.

Atkelta iš 4 psl.

Paroda surengta ne galerijoje. Kur ta galerija, buvo įdomu sužinoti. Pasirodo, ta patalpa Subačiaus g. 6 buvo nuomojama. Tai netgi ne galerija. „Eva Bakienė Art Projects” įkūrėja sumanė atvežti į Vilnių Gubskiy darbus, nes domėjosi juo (vadinamas paslaptinčiausiu šiuolaikiniu Ukrainos menininku), žavėjosi jo darbais. Tai pirmasis jos bandymas rodyti ukrainiečių menininkų kūrinius Lietuvoje. Pirmas kartas buvo sunkiausias: kaip atvežti kūrinius, kokius dokumentus pildyti, kaip juos parodyti Lietuvos visuomenei ir kt., reikėjo išnuomoti patalpą, pranešti žiniasklaidai. Kitą kartą meno projektų organizatorė Eva Bakienė atveš parodą į Lietuvą ir rods kitoje vietoje.

Edukacija. Džiugu, kad šia tarptautinio lygio paroda susidomėjo dailės mokytojos: per dailės pamoką buvo galima čia apsilankyti prieš tai vaikams padarius namų darbus: susipažinus su pasaulinio lygmens menininkų kūryba, kad galima būtų atsekti įvairių istorinių laikotarpių reminiscencijas Gubskiy personazuose (tiesa, kitoniškas, savitas), tačiau jau kažkur girdėtus, pvz., „Absentio gėrėjas”. Manau, tai labai pagirtina iniciatyva: vedžioti vaikus į edukacines parodas dienos metu – išklausti paskaitą, domėtis, imti labiau matyti...

Apie autorių. Šiuolaikinis menininkas Igor Gubskiy gyvena Kijeve, gimė 1954 m. birželio 11 d. Kadievka kaime Luhansko (dab. karinėje zonoje) regione. 1969–1973 m. studijavo Vorosilovgrado (Luhanskas) meno mokykloje ir gavo dailės mokytojo diplomą, 1973–1979 m. studijavo Viktoro Puzirkovo tapybos fakultete Kijevo Valstybiniame dailės institute (dabar – Nacionalinė vaizduojamojo meno ir architektūros akademija). Nuo 1974 m. dailininkas aktyviai dalyvauja grupės, miesto, respublikinių ir Sąjungos meno parodose ir nuo 1980 m. – tarptautinėse meno ekspozicijose. Nuo 1981 iki 1984 mokėsi aspirantūroje pas profesorių Sergejų Grigorjevą. Nuo 1983 m. – Ukrainos dailininkų sąjungos narys.

Uždaro būdo keistulis. Ankstyva šlovė jo nesugadino: tarptautinio pripažinimo sulaukė 1990-aisiais, kai jo darbai pradėti pardavinėti tarptautiniuose aukcionuose, jų įsigijo Maskvos Tretjakovo galerija. Jis jau beveik 20 metų nebendrauja su žiniasklaida, neviešina asmeninio gyvenimo. Nepaisant jo darbų pripažinimo, I. Gubskiy vadinamas paslaptinčiausiu šiuolaikiniu menininku. „Dideliame bute Kijevo centre menininkas augina 20–30 šunų, kuriuos surenka iš prieglaudų, juos vedžioja naktimis – tai leidžia jam iš arti stebėti marginalinį Kijevo gyvenimą. Manoma, kad iš to kyla jo personažai – dažnai istorinių didvyrių elementų turintys gatvės elgetos, valkatos, keistuliai”, – pasakoja Kijevą tyrinėjanti meno projektų organizatorė lietuvė Eva Bakienė.

Braižas ir sklaida. Jis priskiriamas „Contemporary art”, o jo kūrybos braižas paremtas klasikine Vakarų Europos ir Rusijos tapybos tradicija. Jaunystėje buvo pravardžiuotas „Velaskesu” – dėl Ispanijos dailininkų Francisco Goya, Diego Velázquez, José de Ribera ir kitų „pasąmoninės” įtakos, nes geba natūralius vaizdinius paversti į filosofinius, gilius simbolius, o jo įkvėpimo šaltinis yra Ukrainos teritorijoje gimusios Rusijos dailininkės Zinaidos Serebriakovos kūryba. I. Gubskiy tapo glotnia tapybos maniera, kurią perėmė susižavėjęs garsaus Rumunijos dailininko-portretisto Kornelijaus Babos kūryba. I. Gubskiy darbai saugomi Ukrainos nacionaliniame dailės muziejuje, Valstybinėje Tretjakovo galerijoje (Maskva, Rusija), Meno muziejuje *Kunstmuseum* Malmö (Švedija), Gorlovso, Sumsko, Luhansko meno muziejuose, Ukrainos, Anglijos, Izraelio, Kanados, Jungtinių Amerikos Valstijų, (Vilnius, Kaunas), Švedijos privačiose kolekcijose. □

Igor Gubskiy arlekinai

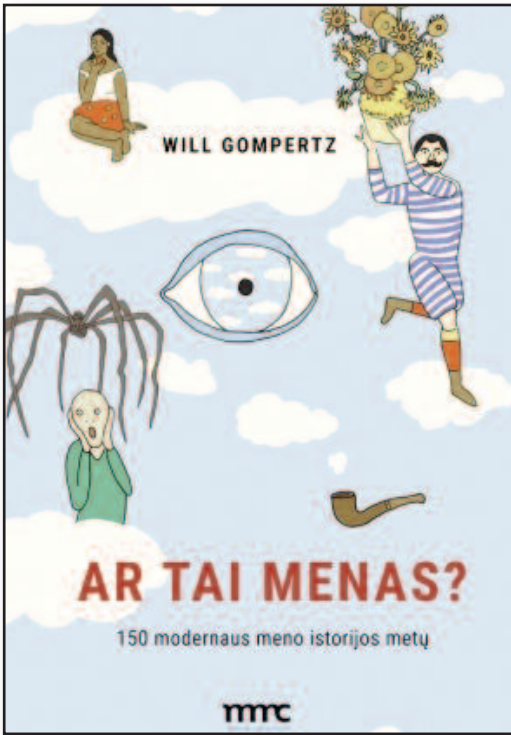
Rudens knygų rekomendacijos

Ieva Marija Mendeikaitė

Orui lauke vėstant, vis daugiau laiko praleidžiamame namuose su šilta, garuojančia arbatą ir seniai planuota perskaityti knyga. Kad tos pačios knygos skaityti nepabostų, rekomenduosiu porą, mano nuomone, labai tinkamų rudeniškai nuotaikai knygų, kurias vertėtų perskaityti kiekvienam.

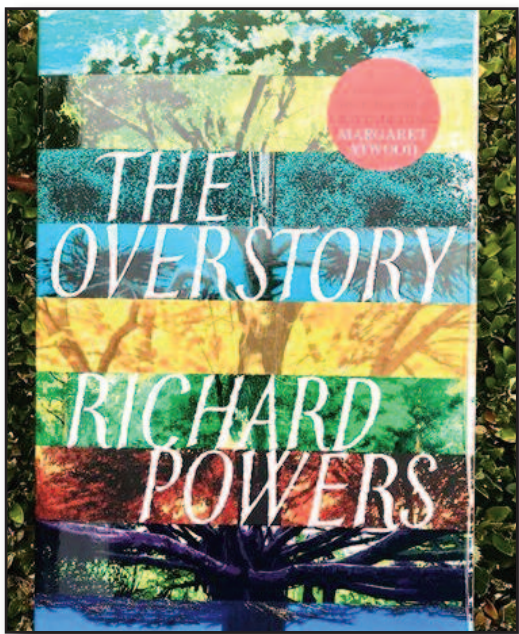
Pirmoji rekomendacija – meno mylėtojams, dar labiau tinkanti tiems, kurie nori pradėti pamilti ir atrasti meną. Tai Willo Gompertz knyga „Ar tai menas?” (What Are You Looking At?). Tai visai neseniai, 2012 m. (2015 m. – Lietuvoje) pasirodžiusi knyga, kuri tikriausiai yra visų svarbiausių meno darbų, jų autorių, įvairių įvykių kolekcija ir pradžiamokslis. Nors šią knygą sudaro kiek daugiau nei 400 puslapių, ją perskaityti tikrai yra kur kas lengviau nei įprastai gali pasirodyti. Pati knyga tikriausiai buvo mano pirmasis žingsnis, kuris padėjo pažinti šiuolaikinį meną ir paskatino domėtis juo. Keliaudama po galerijas Lietuvoje ir pasaulyje, mintyse visuomet padėkoju šiai knygai už patarimus, kaip reikia atpažinti conceptualųjį meną, kaip tinkamai įvertinti modernųjį, nedarant dažnos klaidos ir palaikant jį mėgėjišku (a.k.a – „mano penkiametis vaikas galėtų padaryti geriau”), suvokti, kas yra futurizmas, kaip impresionizmas kovojo, kad šis stilius taptų pripažintu, kad kubizme nėra kubų, kas tas fovizmas, popartas ir daugybė kitų meno sričių.

Dar labai įdomu tai, kad knygoje aprašomi įžymiausių pasaulio meno darbų kū-

rybos procesai, jų autorių asmenybės, iššūkiai, su kuriais jiems teko susidurti kuriant savo darbus, kurie vėliau taps ateities šedevrais ir visų galerijų „must see”. Čia susipažinsite su Eduardu ir Klodu Monė, Edgaru Dega, Poliu Sezanu, Vincentu Van Gogu, Anri Matisu, Andžiu Vorholu ir daugybe kitų pasaulio klasikų, modernistų ir kitų meno genijų. Pats Willas Gompertzas yra BBC meno redaktorius, kuriam net septynerius metus teko vadovauti, mano nuomone, visų laikų mėgstamiausiam modernaus meno centrui – Londono „Tate”. Tad kai prieš šešerius metus, surinkęs visą savo meninę ir meno vadybinę patirtį, autorius parašė šią knygą, jis tikrai išmanė ir žinojo, ką daro. Taip pat šis žmogus turi savo pokalbių laidą, kuri vadinasi „Arts Club with Will Gompertz”, kuriame kalba apie Johną Lennoną, Tarantino, Oskarus bei, žinoma, tapybą ir modernųjį meną. Pokalbių laidą galima rasti BBC radio 5 live kanale.

Antroji rekomendacija – tiems, kuriems ne taip šalta šalta ir kurie mėgsta pasilikti lauke, stebėti krintančius rudeniškus lapus nuo medžių viršūnių. Tai „Man – Richard Powers knyga „Overstory”. Tai knyga apie ekologiją, knyga, kuri meta iššūkį tam, kaip mes suvokiame žmogiškumą ir gamtos ryšį su mumis. Ne paslaptis, kad globalinis atšilimas darosi vis labiau ir labiau pastebimas ir jaučiamas temperatūrų skirtume, tai viena didžiausių šiuo metu Žemės planetą apgaubusių negandų. Nors ekologinė katastrofą ir klimato kaitą yra gana sunku pateikti skaitytojui taip, kaip jis dar nėra girdėjęs ir taip, kad jis tik dar labiau ją suprastų ir su ja susietų savo jausmus.

„Overstory” dėka tai padaryti yra kur kas lengviau. Autorius knygoje pasakoja apie devynis charakterius ir iššūkius, su kuriais susiduria žmonės ir su kuriais susiduria augalai, perjungdamas juos abu ir atskleidždamas pasaulį, kuriame visas teises turi blogi žmonės.

Novelėje gausu medžių jausmų aprašymų, kaip jie vienas su kitu komunikuoja, dalinasi. Nors mokslas yra pagrindinis knygos aspektas, į kurį fokusuojasi autorius, tačiau čia taip pat daug romantizmo, kurį gana laisvai gali suprasti ir išjausti net modernaus amžiaus skeptikas. Richard Powers ragina mus nebijoti jausti, nebijoti rūpintis: „Kiekviena galaktikos žvaigždė šviečia viršum jų, perduodama per juodai melsvas adatas, upėje, pilnoje išpilto pieno. Nakties dangus – geriausias apkvaishimo būdas, koks tik buvo, iki tol, kol žmonės nesusirinko draugėn ir tapo kažkuo stipresniu.” Powerso misija yra gana aiški – nes mes ne tik gyvename amžiuje, kuriame mokslas perrašo tai, ką turime vadinti sąžinės balsu, tačiau ir ekonominės kaitos pagalba artėjame link ekologinės krizės, kaip knyga aiškiai sufleruoja, kad „akivaizdu, kuri pusė pralaimės laimėdama”. Ši knyga į lietuvių kalbą dar neišversta, tačiau angliškas variantas seniai puošia knygų lentynas, tad pagriebti ir perskaityti galima gana lengvai.

Perskaičius knygą kyla daugybė minčių, kaip prie ekologinės krizės mažinimo galėtume prisidėti ir mes. Paprasčiausias ir vienas veiksmingiausių būdų – plastiko mažinimas aplinkoje. Pavyzdžiai – plastikinių šiaudelių atsisakymas, vietoje jų naudojant daugkartinius arba visai nenaudojant jokių, plastikinių maišelių pakeitimas medžiaginėmis, šiukšlių rūšiavimas ir t. t.

Na, o šio rudens nuotaiką praskaidrinant geromis knygų rekomendacijomis, tikiuosi, kad jus aplankys kūrybinis įkvėpimas ir noras nuveikti daug gražių darbų vardan Žemės planetos ir mus supančios aplinkos. □

„Kaunas Photo” vėl pateikė malonių ir labai netikėtų atradimų

Algis Vaškevičius

Nuo rugsėjo pradžios Kaune vyko jau penkioliktojo tarptautinio festivalio „Kaunas Photo” renginiai – parodos, susitikimai su kūrėjais, projekcijos, diskusijos ir ekskursijos. Kaip ir kiekvienais metais, šiemet festivalis vėl pateikė naujų ir malonių atradimų fotografijos mėgėjams ir visiems kultūriniu gyvenimu besidomintiems žmonėms.

XV fotomeno festivalis „Kaunas Photo” šiemet pakvietė į „Komforto zoną”, ragino ieškoti jos interpretacijų ir ribų. Būtent tokia tema išryškėjo atviro kvietimo metu gavus apie 300 fotografų iš daugiau kaip 40 pasaulio šalių pasiūlymus. Daugiau nei mėnuo ilgiausiai be pertraukų rengiamo kasmečio tarptautinio fotomeno festivalio Lietuvoje ir Baltijos šalyse pagrindinė programa prasidėjo rugsėjo 1-ąją ir tęsėsi iki spalio vidurio, o jo programoje buvo beveik keturių dešimčių menininkų darbų parodos, rengiamos aštuoniose parodų ir lauko erdvėse, beveik trys dešimtys nemokamų renginių.

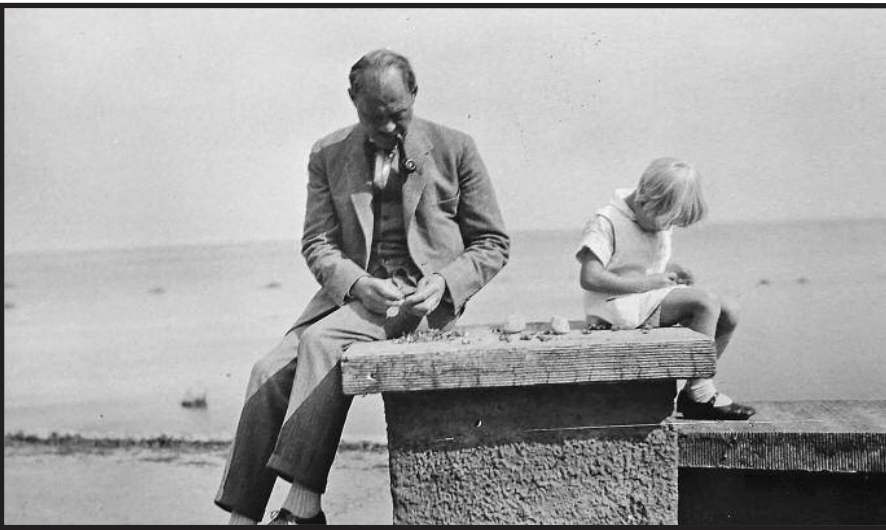
Festivalio renginiai prasidėjo pirmąją rudens dieną, kai buvo pristatyta paroda „Tai yra Vilnius”, taip pat šių metų „Kaunas Photo Star” finalistų darbai. Praėjus kelioms dienoms, surengti dar keli parodų atidarymai – Lietuvos švietimo istorijos muziejuje „Kaunas Photo” fotografijos gerbėjus supažindino su lenkų fotomenininko Michalo Adamskio darbų serija „Arti žemės, toli nuo dangaus”, kuri atskleidė Lenkijos provincijose gyvenančių bendruomenių ypatumus, jų stiprų ryšį su tradicijomis, tuo pačiu begalinį norą keistis. Turko Oncu Hrant Gultekino ekspozicija papasakojo apie pavogtas Armėnijos kapines.

„Komforto zonos” paieškas lankytojai galėjo tęsti kolektyvinėje autorių parodoje „Namai namučiai”, kurioje darbais pristatė Evžen Sobek (Čekija), Rubi Lebovitch (Izraelis), Rebeca Cordero (Meksika) bei dar keli kūrėjai.

Pirmame Mykolo Žilinsko dailės galerijos aukšte parodos svečius pasitiko žaidimas „Kaunopolis” – „Kaunas Photo” meninės rezidencijos rezultatų paroda, kurios idėją dar gegužę Kaune plėtojo ispanų fotomenininkė Conchi Martinez. Čia buvo galima atrasti dar nematytas, o gal senai užmirštas savo miesto Kauno vietas. Šalia „Kaunopolio” buvo eksponuojama olandų fotomenininko Poike Stompso asmeninė paroda „Keliant po Europą”, kurioje užfiksuoti įvairiausios Europos miestuose gatvės kertantys praeiviai.

Parodų atidarymus vainikavo kolektyvinė autorių paroda „Komforto zona”, tarp kurių – fotografijos išnykusių amerikiečių fotomenininkės Haley Morris-Cafiero darbų serija „Stebėtojai” linksmi, tačiau kartu ir rimtai kvietusi dialogui apie patyčių kultūrą, taip pat Vladimiro Antaki (Prancūzija/Kanada) „Šeimos portretas”, kuri supažindino su karo pabėgėliais Prancūzijos sostinės prabangos ir chaoso peizaže.

Čia buvo galima pamatyti ir suomio Lasse Lecklino fotografijos „Gražiausios branduolinės elektrinės Europoje”, kurios vaizdžiai pristatė gražiausias branduolines jėgaines gamtos fone bei pakvietė apmąstyti komforto

Paroda „Šeinius + Scheynius” atskleidė nežinomą rašytojo ir diplomato talento pusę.

Fotografijoje – prezidentas A. Smetona (k.) ir architektas F. Vizbaras.

ribas. Tadas Kazakevičius parodoje „Tai, ko nebebus” kvietė susimąstyti apie laiko trapumą, o Floriano Mullerio iš Vokietijos darbas „Atjungtos grotazymės” ragino diskutuoti apie vienetą skaitmeninėje socialinėje terpėje.

Tradiciškai festivalio metu nemažai fotografijų eksponuojama ir lauko erdvėse keliose Kauno vietose. Čekėnijos aikštėje pristatoma amerikietės Joanos Cardozo paroda „Mėlyniukės, mūsų namai yra mūsų pačių atspindys”, Žaliakalnio funikulieriaus papėdėje – taip pat amerikiečio Roberto Dasho „Klimato atšilimas mikro mastelyje”, kuriame galima išvysti daugybę kartų padidintus mik-

roorganizmus. Lietuvos zoologijos sode veikė Anup Shah iš Didžiosios Britanijos darbų paroda „Migracijos”, o Vytauto Didžiojo universiteto Botanikos sode – Emilijos Petrauskienės „Sidabrinis sodas”.

Šiemet, kai minimos Lietuvos nepriklausomybės atkūrimo 100-osios metinės, festivalio organizatoriai nusprendė pateikti žiūrovams malonių staigmenų – viena jų tapo Brazilijoje gyvenančios lietuvės Levos Martinaitis darbų paroda „11000 km”, kuri pasakoja apie lietuvių bendruomenės Brazilijoje šventes – ši paroda buvo atidaryta prezidento Valdo Adamkaus bibliotekoje-muziejuje.

„Kiekvienais metais stengiamės pristatyti žiūrovams mūsų išeivių lie-

tuvių darbus, kurie yra labai svarbūs. Pernai festivalyje žiūrovai galėjo pamatyti legendinio Australijoje gyvenusio lietuvių gamtosauugininko, fotografo Olego Truchano darbus. Šio lietuvių gamtosauuginės fotografijos ir jo idėjos sukūrė galingą visuomeninį judėjimą, kuris pakeitė žmonių mąstymą, leido atsirasti saugojamoms teritorijoms ir net pakeitė politinę Tasmanijos valdžią”, – sakė festivalio vadovas ir kuratorius Mindaugas Kavaliauskas, šiemet pateikęs dar vieną netikėtumą ir M. Žilinsko dailės galerijoje pristatęs žinomo rašytojo ir diplomato Igno Šeinių bei jo proanūkės Linos Scheynius darbų parodą „Šeinius + Scheynius”.

M. Kavaliausko teigimu, tai vienas iš programos akcentų – lietuvių diplomato, rašytojo I.Šeinių darytos fotografijos, pirmą kartą rodomos po dešimtmečių, praleistų batų dėžutėje. Tarp jų – prezidentas Antanas Smetona, poilsio minutei prisėdęs ant žolės. Fotografijas atrado, nuskenavo, atrinko I. Šeinių proanūkė žymi fotomenininkė Lina Scheynius, kurios darbai M. Žilinsko dailės galerijoje mezgė dialogą su prosenelio atostogų fotografija.

„Jų darbus skiria 90 ar net 100 metų, tai ištisos keturios kartos. Per tą laiką pasikeitė Šeinių pavardės rašysena, bet išliko nemažai bendro – išliko tas lietuviškumas, tam tikri kūrybos principai”, – aiškino festivalio vadovas.

Rašytojo I. Šeinių, skaitytojams žinomo iš „Kuprelis”, „Vasaros vaisės”, „Raudonasis tvanas”, „Stebuklo belaukiant” ir daugelio kitų kūrinių fotografijos tapo tikru atradimu festivalio rengėjams. Dauguma iš 30 parodoje demonstruojamų jo darbų net ir šeimos nariams buvo nematyti, o kai kurios nuotraukos net neaišku kur buvo darytos.

Išsamiau pristatyti I. Šeinių fotografijos darbus jis pakvietė profesorį, Vasario 16-osios akto atradėją Liudą Mažylį. Toks pasirinkimas buvo neatsitiktinis – profesorius L. Mažylis pats yra fotografas, be to, jis išsamiai domėjosi I. Šeinių diplomatine veikla, jo diplomatine tarnyba Švedijoje, kur 1917 metų spalį surengta Stokholmo lietuvių konferencija dėjo pamatus Lietuvos tarybai suformuoti ir Vasario 16-osios akto pasirašymui.

Nukelta į 7 psl.

Atkelta iš 6 psl.

L. Mažylis gausiai susirinkusiems lankytojams sakė, kad buvo parengta keturiolika televizijos laidų „Šiandien po 100 metų“, kuriose išsamiai domėtasi Lietuvos nepriklausomybės atkūrimo aplinkybėmis bei to meto diplomatija, ir joje I. Šeinius užima itin svarbią vietą. Tai, kas Švedija antroji po Vokietijos 1918-ųjų gruodį pripažino Lietuvos nepriklausomybę, buvo taip pat didelis jo nuopelnas. Diplomatinėje tarnyboje Švedijoje jis dirbo iki 1926 metų, kai dėl nesutarimų su tuometčiu ministru pirmininku Augustinu Voldeмарu teko pasitraukti. Vėliau jis redagavo „Lietuvos aidą“, dirbo Klaipėdos krašto gubernatūros patarėju, o prasidėjus sovietų okupacijai vėl grįžo į Švediją ir ten mirė 1959 metais.

Kartu profesorius priminė, kad vos sulaukęs 26-erių metų I. Šeinius jau buvo parašęs „Kuprelį“ ir pripažintas lietuvių impresionizmo prozos klasiku. Tai, kad jo būta tikro menininko, įrodo ir parodoje eksponuojamos nuotraukos. M. Kavaliausko nuomone, galima tik stebėtis, kaip neprofesionalus fotografas I. Šeinius matė visumą, o jo

L. Scheynius darbai jau eksponuoti daugelyje pasaulio šalių

kompozicijos – idealiai švarios, lengvai žiūrimos, fotografuodamas jis puikiai matė visumą.

L. Mažylis parodos pristatymo metu sukūrė ir nedidelę intrigą – pakvietė lankytojus atspėti, su kuo ant žolės prie ežero maždaug 1933–1934 metais sėdi Lietuvos prezidentas Antanas Smetona, atsідūręs I. Šeiniaus fotoobjektyvo taikinyje. Atspėti nebuvo lengva, tad profesorius paaiškino, kad šalia prezidento – garsus Kauno architektas Feliksas Vizbaras, o fotografuota prie Lėno ežero A.Smetonos gimtinėje.

Fotografavo ne tik I. Šeinius, bet ir jo sūnus Irvīs, taip pat anūkas, proanūkė Lina. Jos darbai taip pat eksponuojami parodoje ir tarsi veidrodīs atspindi prosenelio fotografijas – jos viena kitą savotiškai atkartoja. L. Scheynius yra neblogai žinoma fotografijos pasaulyje, nuo 2007 metų ji aktyviai dalyvauja parodose, jos darbus matė Jungtinių Amerikos Valstijų, Kanados, Prancūzijos, Šveicarijos ir kitų šalių fotografijos mėgėjai.

M. Kavaliauskas pasakojo, jog ši paroda buvo rengta beveik pustrėčių metų, reikėjo daug dalykų suderinti su Šeinių šeima, gauti visus leidimus, bet noras Lietuvos nepriklausomybės atkūrimo šimtųjų metinių proga pristatyti žinomą to meto asmenybę netikėtu rakursu padėjo įveikti visas kliūtis ir paroda pasiekė ištikimus fotografijos mėgėjus. □

Iš dešinės: prof. dr. Danguolė Mikulėnienė, filosofas dr. Naglis Kardelis, istorikė dr. Ramunė Stukienė, kalbininkė dr. Albina Auksoriūtė ir literatūrologė dr. Dalia Satkauskytė

Ar praplės biurokratų akiratų LITUANISTIKOS derlius?

Astrida Petraitytė

Lietuvos Šimtmečio pagerbimai neišsenka; matyt, naujų renginių dar rasis ir 2018-ųjų užbaigoje, gal ir kitamet mesime retrospektyvų žvilgsnį į po istorinės Vasario 16-osios nueitą kelią...

Gaila, ne visos jubiliejinės dedikacijos vien džiugesio spalvomis apkaišytos...

Spalio 16 d. Nacionalinėje Martyno Mažvydo bibliotekoje atidaryta paroda „Šimtas šimtmečio knygų“ – išpūdingais tomiais pripildytos Valstybingumo erdvės lentynos, regis, turėtų tik kūrėjų, mokslo darbuotojų pasididžiavimą liudyti. Štai bibliotekos tinklalapyje solidžiai anonsuojama: „Keturi lituanistiniai mokslo institutai – Lietuvių kalbos institutas, Lietuvių literatūros ir tautosakos institutas, Lietuvos istorijos institutas, Lietuvos kultūros tyrimų institutas – per du pastaruosius nepriklausomybės dešimtmečius išleido per 1500 pavadinimų leidinių: mokslo šaltinių publikacijų, sintetinių mokslo veikalų, monografijų, raštų serijų, serijinių, meno leidinių, mokslo periodikos, vadovėlių ir chrestomatijų. Lietuvos nacionalinėje Martyno Mažvydo bibliotekoje bus pristatomos 100 svarbiausių lituanistinių mokslo knygų, skirtų Lietuvos atkūrimo šimtmečiui.“*

Prieš parodos atidarymą – žadėtają diskusiją – anksteliau atėjusi ištis turėjau iš pagarbos nuščiūti: štai serijiniai „Lietuvos istorijos“ leidiniai, štai daugiatomis „Lietuvių kalbos žodynas“, štai „Lietuvių liaudies dainynas“, štai prabangiai išleisti Liudviko Rėzos veikalai, štai „Lietuvos metrika“, štai dailėtyros darbai ir t. t.

Vis dėlto prasidėjus diskusijai „Ateities lituanistika: uždaviniai ir rizikos“ aiškėjo, kad ši paroda žymia dalimi – gynybinis (ir puolamasis) atsakas pavojaus akivaizdoje ... Pokalbiui prieš auditoriją susėdo visų keturių institutų atstovai: literatūrologė dr. Dalia Satkauskytė, istorikė dr. Ramunė Stukienė, kalbininkė dr. Albina Auksoriūtė, filosofas dr. Naglis Kardelis ir juos kalbinusi prof. dr. Danguolė Mikulėnienė.

Šios dienos grėsmės lituanistikai (ir visai humanitarikai), šios srities tyrimams, natūralu, labiausiai jaučia patys mokslininkai. Bet ir pašaliečius (ir mane) yra pasiekę gandai apie ministeriją, valdininkų ketinimus lituanistinius institutus „optimizuoti“, jungti, mažinti, iškelti (iš prestižinių pastatų)... Mikulėnienė apibendrintai įvardijo: esame nepatogūs – įsikūrę ne ten, dirbame ne tai...

Šis solidarus institutų prisistatymas visuomenei būtų pravartus net ir pavojaus varpams neskambant.

Gi mums, pašaliečiams, gal net nauja ši išplėstinė lituanistikos traktuotė: visa su Lietuva susijusi tematika (net ir, pavyzdžiui, nelietuviški LDK raštai). Ir šių lituanistinių institutų vykdomi darbai, matyt, ne vienam atsivėrė (atsivertų) dar nematytais nežinotais takais takeliais, atšakėlėm, gręžinėliais... Štai, sakyta, siauros specializacijos tyrėjų neparengia aukštosios mokyklos – kvalifikacija įgyjama metų metus gilinantis į kurią nors sritį (tarkim, tarmes). O ir „plika akimi“ suvokiama darbų – tarkim, žodynų, archyvinių šaltinių rengimo – fundamentalumą kartkartėm prasminga priminti ne tik valdininkams (vis reikalaujantiems kiekybinių rodiklių, ekonominės naudos), bet ir „plačiajai visuomenei“.

Šioje diskusijoje man kiek netikėtas buvo Kardelio aštrumas – esu nekart konferencijose žavėjusis šio filosofo erudicija, jam leidžiantis į Antikos gelmes ar sklendžiant belaikės Metafizikos erdvėje... Ir dabar jis priminė, kad lituanistika skleidžiasi dvasinėje erdvėje, tačiau visą patoso galią nukreipė prieš biurokratus – ragindamas sugrąžinti juos į vietą, t.y. į kabinetus prie stalo, primindamas (kone puikybės gaidelėms balse pasigirdus) kur kas žemesnį jų išsilavinimą, lyginant su institutų daktarais...

Bet ir Satkauskytė pasiguodė: dar niekad nepriklausomybės laikotarpiu nebuvo taip sunku susikalbėti su biurokratais kaip dabar, jų (lituanistinis, kultūrinis) raštingumas neįtikėtina žemas...

Matyt, prasmingai užbaigta ne tik pažadu ryžtingai ginti savo teises, savo veiklos lauką, dvasinę autonomiją, nepasiduoti „ekonomiškumo“ ir visuotinės anglakalbystės diktatui, bet ir išipareigojimu bendradarbiaujant patiems kurti lituanistikos tyrimų strategiją, nelaukti Seimo, ministerijų ir kitų institucijų biurokratų „reformų“.

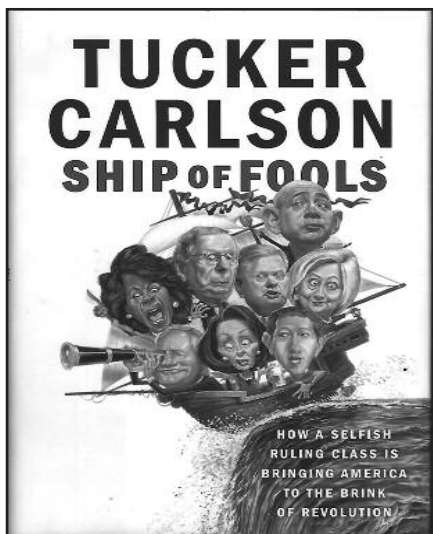
PS. Pokalbyje retkarčiais šalia „biurokratų“ minėta ir „ministerija“ – galima buvo numanyti, jog turima omeny Švietimo ir mokslo ministerija (juk viešoje erdvėje sukosi gandai apie šios institucijos ketinimus lituanistikos institutus „optimizuoti“). Bet po renginio nutarusi surasti juodu ant balto surašytą šių institutų priklausomybę ŠMM, patyriau kone detektyvinę intrigą... Nei ministerijos, nei institutų tinklalapiuose joks tarpusavio ryšys neįvardijamas, tik pasiskambinusi išgirdau: taip, institutai pavaldūs ŠMM...

* <https://www.lnb.lt/renginiu-kalendarius/1940/knygu-paroda-simtas-simtmečio-knygu>

Parodos eksponatai

Turime „Durnių laivą“ ne tik Lietuvoje, bet ir Amerikoje

Romualdas Kriaučiūnas

Tucker Carlson. *Ship of Fools*. Free Press, New York, 2018. 244 psl.

Prieš penkiolika metų Lietuvoje buvo išleista Vytauto Petkevičiaus knyga „Durnių laivas“. Joje rašoma apie Sąjūdžio, Nepriklausomybės paskelbimo atkurtos valstybės dešimtmečio laikotarpius, kurių stebėtojas ir dalyvis buvo pats knygos autorius. Jis kritiškai, su ironija atsiliepia apie kitus tų įvykių dalyvius, atliktus darbus. Ši knyga buvo labai perkama ir jos išleista net keletas laidų. Vėliau dėl šios knygos rašytojas buvo paduotas į teismą – Vytautas Landsbergis apkaltino jį savo tėvo šmeižimu. Byla Lietuvoje užsitęsė ir pateko į Europos Žmogaus Teisių Teismą Strasbūre. Teismas atmetė Vytauto Petkevičiaus dukters skundą dėl atsakomybės už knygoje paskelbtus melagingus teiginius apie Vytauto Landsbergio tėvą. Teismas sutiko su Lietuvos teismų argumentais, kad knyga pažemino Vytauto Landsbergio-Žemkalnio ir jo sūnaus garbę ir orumą, o V. Petkevičiaus vaikams tenka atsakomybė pasirūpinti, kad melagingi duomenys nebūtų platinami. Pats knygos autorius, miręs 2008 m., savo kaltę neigė, knygą vadino „politinių šaržų ir veidų galerija“.

Amerikoje 2018 m. pabaigoje Tucker Carlson išleido knygą „Ship of Fools“. Nejaugi jis Petkevičiaus knygos pavadinimą pasisavino ir išvertė į anglų kalbą? Dabar gal Petkevičiaus palikuonys bandys Tucker Carlson traukti į teismą, neva jis „pavogęs“ „Durnių laivo“ knygos pavadinimą? Toliau tyrinėjęs radau, kad 1962 m. Katherine Ann Porter išleido romaną, pavadintą „Ship of Fools“. Pasirodo, kad ir jos pavadinimas nebuvo originalus. Ši metafora išpopuliarėjo 1494 m., kai vokiečių teologas Sebastian Brent išleido populiarią knygą „Narrenschiff“ („Stultifera navis“ – lot.k.).

Tai gana ilgas įvadas prieš aptariant Tucker Carlson knygą. Autorius yra „Tucker Carlson Tonight“ programos Fox televizijos žinių tinkle vedėjas, su šeima gyvenantis JAV sostinėje. Įdomu, kad pats autorius augęs Kalifornijoje, liberalų šeimoje, lankęs pažangias mokyklas, buvęs tarsi užprogramuotas į viską žiūrėti iš politiškai liberalios perspektyvos. Kažkas atsitiko, ir jis tapo nenumaldomu liberalų, kairiųjų pažiūrų puoselėtoju kritiku. Jo kasdieninė televizijos programa yra viena iš populiariausių šalyje ir liberalus varo iš proto.

„Ship of Fools“ turi ilgesnį pavadinimą, teigiantį, kad knygoje atsakoma į klausimą „Kaip savanaudiška valdančioji klasė stumia Ameriką prie revoliucijos bedugnės“. Gana nuosekliai ir laipsniškai jis savo atsakymus išdėstė septyniuose skyreliuose. Juose sutelkta daug pavyzdžių, įvykių, statistinės informacijos. Visa tai pareikalavo daug laiko ir pastangų, bet autorius turėjo darbinę pagalbininkų komandą, išvardintą knygos pabaigoje. Susidarė įspūdis, kad autorius nėra garbėtroška, bet apsišvietęs ir apsiskaitęs, aukštai vertinąs savo nuomonę ir užimamą poziciją.

Pirmajame skyrelyje jis su tam tikra nostalgija prisimena Ralph Nader. Jo didžiausias nusikaltimas demokratų partijai – tai, kad 2000 metais jis kandidatavo į JAV prezidentus. Taip jis „atėmė“ balsus iš Al Gore, kuris pralaimėjo ir JAV prezidentu tapo George W. Bush. Toliau jis teigia, kad šiuo metu demokratų partija yra turtinųjų partija. Aštuonios iš dešimties turtingiausių apskričių krašte 2016 m. rinkimuose balsavo už Hillary Clinton. Jis prisiminė laikus, kai demokratų partija buvo darbininkų partija ir jais rūpinosi. Dabar liberalai nebekritikuoja tų, kurie turi daug įtakos. Kaip pavyzdį pateikia Mark Zuckerberg atvejį. Pastarasis niekada negyveno už vidurinėsios klasės ribų ir jam darbo klasės bėdos buvo ir tebėra svetimos. Mažai užuojautos knygoje susilaukia Chelsea Clinton, kuri užaugo ir pražydo, kaip mano kaime sakdavo, tarsi „inkstas taukuose“. Ji – buvusio prezidento Bill Clinton ir jo žmonos Hillary duktė.

Antrajame skyrelyje dėmesys skiriamas importuotiems baudžiauninkams, pigiai darbo jėgai. Ilgainiui liberalų ir konservatorių pažiūra į imigrantus tapo panaši. Knygoje daug pylos gauna „kvaili karai“. Praeityje Amerika karus laimėdavo. Dabar visur lenda, bet jokių karų nebelaimei, o išlaidos yra astronomiškos. Pilietinių teisių arenoje viskas apvirto aukštyn kojom. Protestai, riaušės, smurtas ir konstitucinės teisės aptemdė sveiką nuovoką. Autorius kritiškai atsiliepia apie žiniasklaidą, kuri tapo paklusni jų išpažįstamai ideologijai.

Skyrelyje apie įvairovę įtartinau pristatomos pastangos visus suvienodinti, atsižvelgiant į jų skirtumus. Daug dėmesio skirta rasių santykiams ir priemonėms kai ko nematyti, nepastebėti rasinės harmonijos ir gerų santykių vardan. Kitame skyrelyje analizuojami abortai, moterų teisės, protestai ir lytinės tapatybės subtilumai. Toliau pasauliniu mastu aptariamos šiukšlės ir šiukšlynai. Minimos pastangos gelbėti pasaulį nuo atšilimo ir kitų civilizacijos sukurtų blogybių.

Pabaigoje sakoma, kad tik maža grupė žmonių sprendžia svarbius kultūrinius ir ekonominius klausimus. Žmonės pasiskirsto į hierachijas. Valdovai valdo, o baudžiauninkai paklūsta. Taip buvo tūkstančius metų. Naujiena yra demokratija. Masiška nelygybė neįmanoma, kai visi gali balsuoti. Rodydama savo nepasitenkinimą, liaudis sukils prieš nelygybę. Ji išrinks tokius kaip Donald Trump. Jei žmonės toliau bus ignoruojami, jie labiau rems radikalius vadus ir paga-

liau sunaikins valdančiąją klasę ir viską, kas susieta su ja. Paliktos „Dievo valiai“ demokratijos save sunaikins. Yra du būdai to išvengti. Greičiausias būdas būtų suspenduoti demokratiją. Jei balsuotojai negali prieiti atsakingų išvadų, reiktų neleisti jiems balsuoti. Kitas būdas būtų kreipti dėmesį į žmonių poreikius, ko jie nori. Nėra lengva atleisti kontrolės vadeles. Neįmanoma apšviesti žmonių kokių nors dekretu. Demokratijoje tegalima kitus tik įtikinti, o ne priversti. „Jeigu nori išgelbėti de-

mokratiją, turi ją praktikuoti“, – tai patys pataria aptartos knygos žodžiai.

„Ship of Fools“ susilaukė sėkmės ir pateko į perkamiausių knygų sąrašų viršūnes. Įdomu bus pamatyti šios naujos knygos kritiškas recenzijas. Man dažnai kyla įtarimas, kad kai kurių knygų autoriai visų pirma turi savo nuomonę, savo poziciją vienu ar kitu klausimu. Po to pradeda rinkti tą poziciją paremiančius faktus ar nuomones. Nežinau, ar tokia charakterizacija tikėtų šiai įdomiai knygai. □

Kultūros kronika

Spalio 13 d. tarptautiniame Londono kino festivalyje vienas žymiausių Lietuvos šiuolaikinių menininkų Deimantas Narkevičius pristatė savo filmą „Dėmės ir įbrėžimai“ (Stains and Scratches). D. Narkevičiaus filmas buvo pristatytas festivalio „Experimenta“ programoje, kurią kuravo „LUX“ video meno archyvo organizacijos vadovas ir kuratorius Benjamin Cook. Filmą „Dėmės ir įbrėžimai“ reflektuoja XX a. 8-ojo dešimtmečio pradžioje studentų terpėje Vilniuje įvykusį Andrew Lloyd Webber roko operos „Jesus Christ Superstar“ pastatymą – išskirtinį, nors visuomenei mažai žinomą sovietmečio alternatyvios kultūros įvykį. D. Narkevičiaus darbų yra įsigijusi svarbiausia Jungtinės Karalystės meno institucija „Tate Modern“.

Spalio 18 d. New Yorke prasidėjo pirmasis Baltijos šalių kino festivalis. Keturias dienas trukusioje kino šventėje parodyta aštuoniolika Lietuvos, Latvijos ir Estijos filmų. Žiūrovai išvydo Arūno Žebriūno „Velnio nuotaką“ – 1974 m. išleistą pirmąjį lietuvišką miuziklą pagal Kazio Borutos apysaką „Baltaragio malūnas“, latvio Ivaro Krauličio 1961 m. dokumentinį filmą „Baltieji varpai“ ir šmaikštų esto Andreso Söoto 1968 m. dokumentinį filmą apie Taliną „511 geriausių nuotraukų iš Marso“. Paskutinę festivalio dieną vyko latvių režisierių Lauris Ābele ir Raitis Ābele dokumentinio filmo „Baltų gentys“ premjera, o paskutiniuoju New Yorko Baltijos šalių kino festivalio akordu pasirinktas lietuvių režisierės Linos Lužytės šeimos drama „Amžinai kartu“.

Spalio 12–15 d. Veronos meno mugėje ArtVerona pristatyta nauja programos dalis – *Focus On*. Debiutui pasirinkta Lietuva, todėl Veronoje pasirodė net penkios Lietuvos galerijos – *The Rooster Gallery*, *Contour art gallery*, *Meno parkas*, *AV17* ir *Meno niša*, kurios pristato dvidešimties Lietuvos menininkų darbus. Mugėje ypatingai daug dėmesio skiriama kolekcionieriams, Italijai būdingam lėtam kultūros judėjimui, kuriant nekomercinę atmosferą. Mugėje dalyvavo ir Lietuvos pasirodymą nupiešė Romoje gyvenanti scenografė Medilė Šiaulytė. Taip pat mugės metu surengtas pasivaikščiojimas po lietuviškas galerijas su kuratore Benedetta Carpi de Resmini, o lietuvių menininkė Eglė Ridikaitė pasakojo apie savo darbus programoje „Io, l'opera e tu“ (Aš, darbas ir tu), kurios tikslas – provokuoti dialogą tarp menininko, kuratoriaus ir žiūrovo.